

Facebook: Virtualno nasilje nad vrstniki

Kraja gesla, ustvarjanje lažnega profila, pisanje zlobnih, žaljivih in grozečih sporočil, objava razgaljenih fotografij. To je le nekaj primerov nasilja, ki ga mladi izvajajo na Facebooku. Medtem ko dekleta pogosteje širijo govornice, pa fantje pišejo žaljiva sporočila.

Prek spleta je ustrahovanih skoraj 40 odstotkov srednješolcev. (Foto: Safe-si)

Otroci in mladi so tista družbena skupina, ki še posebej intenzivno osvaja tehnologije, ki jih ponuja svetovni splet. Med temi tehnologijami je nedvoumno tudi uporaba spletnih družbenih omrežij, kot je recimo Facebook. Medtem ko spletna omrežja za mlade na eni strani predstavljajo številne priložnosti, pa na drugi strani skrivajo tudi številne pasti in nevšečnosti in omogočajo tudi pojav virtualnega nasilja med vrstniki. O tem smo se pogovarjali z raziskovalko na Fakulteti za družbene vede **Ajdo Jerman Kuželički**. Predstavila nam je izsledke prve raziskave Mladi na netu ter nekatere zbrane podatke iz evropske raziskave EU Kids Online, v kateri je sodelovala tudi Slovenija. Kakšni so psihološki učinki spletnega nadlegovanja, pa smo povprašali psihologinjo **Andrejo Pšeničny**.

Sredi marca 2011 je bilo v Sloveniji 627.360 uporabnikov Facebooka, kažejo podatki portala SocialBakers. To število uporabnikov Facebooka predstavlja 37 odstotkov slovenske populacije v starosti od 10 do 74 let, ki po podatkih Statističnega urada RS za leto 2010 obsega 1.700.729 ljudi.

Uporaba spletnih družbenih omrežij, kot sta recimo Facebook, My Space, je med slovenskimi mladostniki precej razširjena, pravi Jermanova. Na spletnih družbenih omrežjih ima okoli 76 odstotkov slovenskih otrok svoj profil. V starosti od 9 do 10 let jih ima svoj profil 47 odstotkov, med tistimi, ki so stari od 11 do 12 let pa 67 odstotkov. Svoj profil ima tudi 89 odstotkov mladostnikov, starih od 13 do 14 let in skoraj 92 odstotkov tistih, ki so stari od 15 do 16 let.

Na vprašanje, ali lahko rečemo, da se je nasilje med najstniki v informacijski dobi 'preselilo' na internet, Jermanova odgovarja, da je Facebook res nek *"nov kanal, ki omogoča vrstniško nasilje,"* a hkrati poudarja, da to ne pomeni, da ga v živo ni več. Tudi psihologinja Andreja Pšeničny meni, da je internet postal samo *"nov kanal za izvajanje nasilja,"* ki pa ravno zaradi dostopnosti tehnologije postaja vedno bolj razširjen. *"Gre za zelo hudo obliko nasilja z dolgotrajnimi posledicami,"* poudarja in dodaja, *"da je ravno zato, ker je namenjeno izolaciji in izključevanju žrtve iz socialnega kroga, socialno nasilje ponavadi bolj rušilno in boleče od fizičnega in tudi psihičnega."*

(Foto: Reuters)

Kaj sploh pomeni spletno nadlegovanje?

Spletno nadlegovanje pomeni, da posameznik ali skupina posameznikov s pomočjo informacijsko-komunikacijskih tehnologij ustrahuje in izsiljuje svoje vrstnike.

Kot razlaga Jermanova, so najbolj pogosti primeri, ki vključujejo fante in dekleta kot žrtve in storilce naslednji: kraja gesla za profil, in sicer geslo si pogosto delijo kot znak prijateljstva, ko pa se skregajo, se začne vrstniško nasilje, temu sledi še kraja identitete, pisanje na profilu v imenu drugega, objavljanje fotografij v imenu drugega, seveda takih stvari, ki jih sama žrtev ne bi nikoli napisala, objavila in ima potem zaradi tega težave, saj ne more dokazati, da tega ni objavila sama. Nadalje

objava žaljivih fotografij žrtve, razgaljenih ali zmontiranih na žaljiv način, nato ustvarjanje lažnega profila z namenom žaljenja, opravljanja in blatenja, ustvarjanje sovražne skupine, nastrojene proti žrtvi, objava intimnih slik in videov iz zveze, ko se ta konča, pisanje zlobnih, žaljivih sporočil žrtvi, pisanje grozečih sporočil na zid. Še bi lahko naštevali, pravi Jermanova, saj "*domišljija nadlegovalca ne pozna meja.*"

Medtem ko dekleta pogosteje širijo govornice, pa fantje pišejo žaljiva sporočila.

Ustrahovanih okoli 40 odstotkov srednješolcev

Kljub ugotovitvam, da ja zbadanje in nadlegovanje med vrstniki s pojavljanjem novih tehnologij dejansko prisotno, pa po besedah Jermanove še ne moremo govoriti, da je v porastu. Raziskava Mladi na netu, ki je bila izvedena lani, je namreč prva tovrstna raziskava o mladih na internetu v Sloveniji. Primerjave, kako je bilo prej, torej raziskovalci nimajo. A kot pravi, dobivajo vedno več prijav nadlegovanja, kar je razumljivo. "*Več kot se neka tehnologija uporablja, bolj kot je razširjena, več je tudi zlorab,*" pojasnjuje.

Rezultati raziskave kažejo, da je več nasilja med srednješolci kot osnovnošolci. Med osnovnošolci je bilo prek spleta ustrahovanih 17 odstotkov, med srednješolci pa skoraj 40 odstotkov. Raziskava EU Kids Online, ki jo je objavila Evropska komisija, tudi kaže, da se odstotek nadlegovanja s starostjo povečuje.

Znaki, ki kažejo, da je otrok žrtev nasilja, so naslednji: upad ocen, nihanje razpoloženja, zapiranje vase, socialni umik, nenadne spremembe socialnega vedenja, vedenjske težave, prenos agresije na šibkejše (mlajše, živali ...), eksplozivnost, depresivnost in podobno.

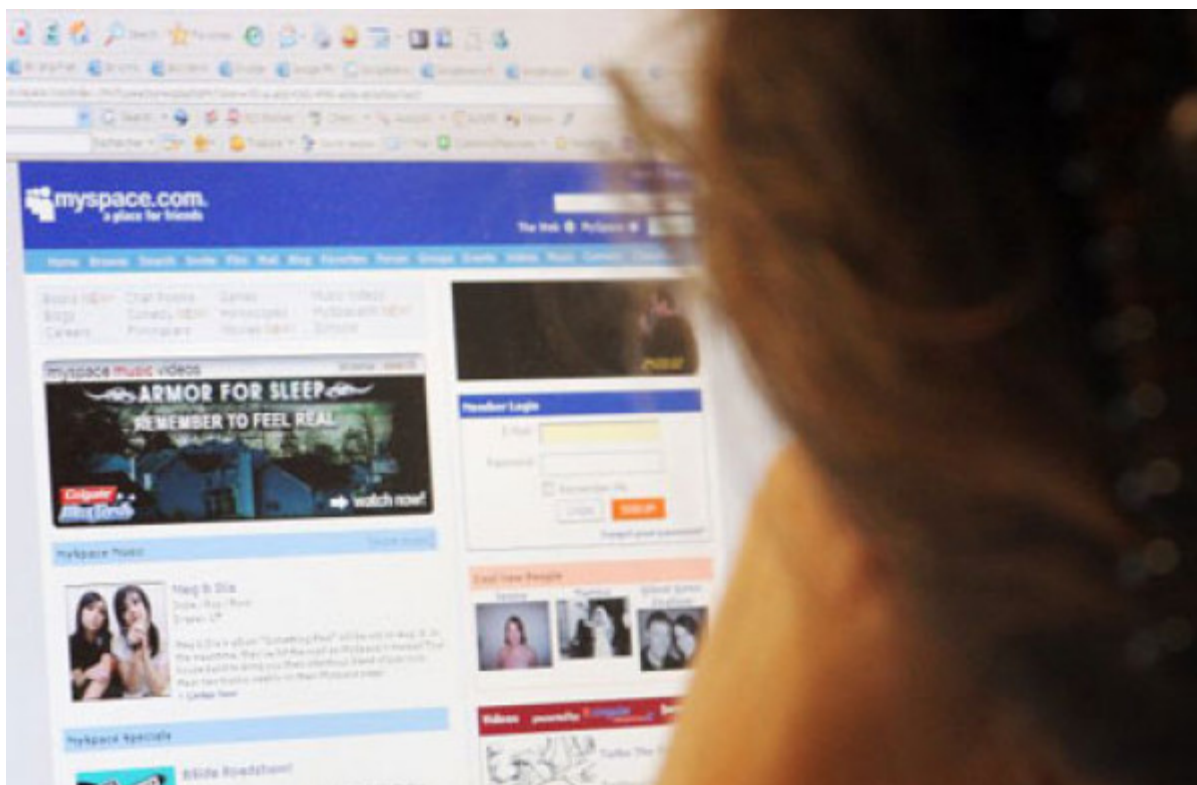
Psihologinja Andreja Pšeničny

Lažje natipkati kot pa povedati v obraz

Glede delitve po spolu, pa naša sogovornica pravi, da tega podatka nimajo. So pa deklice bolj pogosto žrtve opolzkih komentarjev. Podatki evropske raziskave kažejo, da je med 13 odstotki slovenskih otrok, ki so prejeli opolzek oziroma škodljiv komentar, kar 80 odstotkov deklic. Kar 72 odstotkov deklic pravi, da jih taki komentarji tudi prizadanejo.

Pšeničnyjeva poudarja, da so fantje in dekleta enako ranljivi in tudi enako pogosto žrtve spletnega nadlegovanja. Razlike pa se pokažejo v načinu nadlegovanja. *"Dekleta so kot storilci bolj pasivno agresivne, bolj recimo širijo govorice ali slikovna gradiva, fantje pa so ponavadi bolj neposredno napadalni, več je neposrednih žalitev ali groženj."*

Kot ugotavljajo strokovnjaki, imajo mladi na spletu občutek svobode in anonimnosti, in ravno ta občutek je pogosto vzrok za neprimerno vedenje, saj z žrtvijo niso soočeni v živo. *"Lažje je natipkati ali objaviti kaj zlobnega, kot povedati to v obraz ali celo udariti nekoga,"* pravi Jermanova. Pšeničnyjeva prav tako meni, da je občutek anonimnosti lahko še dodatna spodbuda, saj daje občutek, da za storilca ne bo posledic. A hkrati poudarja, da vzroki za izvajanje nasilja na katerem koli področju ležijo vedno v nasilnežu samem.

Na spletnih socialnih omrežjih ima okoli 76 odstotkov slovenskih otrok svoj profil.

Ali o nadlegovanju spregovorijo?

"Ko pa je zares hudo, pa upamo, da le povedo staršem in učiteljem, saj je to verjetno prava pot do rešitve," pravi Jermanova. Raziskava EU Kids Online za Slovenijo je pokazala, da je 55 odstotkov otrok povedalo staršem, da so nadlegovani, 37 odstotkov je poskušalo zadevo rešiti samih, 16 odstotkov je upalo, da bo minilo samo od sebe, 28 odstotkov pa o svoji izkušnji ni povedalo nikomur. O izvajanju nasilja in spornih komentarjih se pa zelo pogosto pogovarjajo z vrstniki, in sicer kar v 80 odstotkih, pa kažejo rezultati raziskave Mladi na netu.

Če otrok molči o nadlegovanju, to brez izjeme kaže na pretrgano zaupanje in komunikacijo med otrokom in odraslim, razlaga psihologinja Pšeničnyjeva. Za to so v prvi vrsti odgovorni odrasli, poudarja. Otroci, ki svojim staršem zaupajo, ponavadi tudi povedo, kaj se dogaja. *"Otrok, ki je žrtev spletnega nasilja, doživlja občutke nemoči in socialne izključenosti, ob tem ga je sram ali se celo"*

počuti krivega. Ker pogosto pripiše krivdo kar sebi, se poskuša vesti, kot da se nič ne dogaja," razlaga naša sogovornica.

Najbolj pogoste žrtve ustvarjanja sovražnih skupin na Facebooku, lažnih profilov in drugih oblik žaljenja so pravzaprav učitelji, ki jih na ta način nadlegujejo njihovi učenci.

Raziskava Mladi na netu

'Nadlegovanje na spletu je nedopustno'

Otrokom je treba razložiti, da je nadlegovanje na spletu nedopustno, pravi Jermanova. "Zelo pomembna je vzgoja, pa ne le za uporabo medijev temveč splošna pravila etičnega vedenja, ki naj se v enaki meri kot v resničnem življenju aplicirajo tudi na spletu. Seveda pa imajo pri tem zelo veliko vlogo starši, pa tudi šola v svoji vzgojni funkciji," zaključí.

Tudi Pšeničnyjeva poudarja vlogo šole, učiteljev in staršev. Kot pravi, lahko šole otrokom pomagajo z organiziranjem delavnic, kjer se bodo otroci naučili prepoznati in tudi odzivati na tovrstno nasilje. "Učitelji in svetovalni delavci naj se z otroki in njihovimi starši pogovarjajo o njem in jih tako osveščajo o njem." Kot še dodaja, morajo šole jasno pokazati svoje stališče, obenem pa odločno sankcionirati tako vedenje, žrtvam pa ponuditi zaščito in pomoč strokovnih delavcev. V zmanjševanje, ustavljanje in preprečevanje socialnega nasilja se morajo po njenem mnenju vključiti tudi šolske svetovalne službe.

"Otrok naj na sporočila ne odgovarja, temveč naj jih shrani in pokaže staršem ter prijavi šolski svetovalni službi. Starši naj takoj stopijo v stik z upravljalcem spletne strani in zahtevajo umik neprimernih vsebin," svetuje Pšeničnyjeva. V večini primerov to zadostuje, če pa ne, pa se lahko obrnejo na Urad informacijskega pooblaščenca, ki je za to pristojen.

Pri nas poznamo primer devetletne Maje, ki se je znašla pod plazom žaljivk sovrtnikov, ki so Facebooku celo ustanovili skupino: Vsi, ki se strinjate, da je Maja debela in grda. [Maja se je sicer poskušala braniti, vendar jih je to le še podžgalo ...](#)